

Rèn luyện tư duy pháp lý cho sinh viên ngành Luật Trường Đại học Tiền Giang

Nguyễn Thị Băng Tuyền*

Trường Đại học Tiền Giang

Received: 16/04/2024; Accepted: 26/04/2024; Published: 15/5/2024

Abstract: For students of any discipline, in order to be able to complete the study program at higher education institutions and enter the process of professional activities, besides accumulating knowledge, skills are also formed and developed. Particularly, students majoring in Law, in addition to focusing on general skills such as search skills, information search, communication skills, presentation skills, negotiation skills, teamwork skills ... We also need to build a specific skill of professional nature, which is legal thinking skills. In this article, the author will focus on clarifying issues related to legal thinking and thinking as well as identifying solutions to practice legal thinking for students in general and students of Tien Giang University in particular.

Keywords: Students; Skill; Solution; Tien Giang University

1. Đặt vấn đề

Ngày nay, với sự phát triển của xã hội, cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 với sự bùng nổ của internet và các công cụ trí tuệ nhân tạo (AI) vào trong rất nhiều các hoạt động của con người, đã tác động mạnh mẽ đến nhu cầu của thị trường lao động, đó là đòi hỏi nguồn nhân lực chất lượng cao. Điều này cũng đặt ra cho ngành giáo dục những thách thức mới, phải đào tạo được nguồn lao động đáp ứng về kiến thức chuyên môn nghiệp vụ, kỹ năng để có thể thích nghi trong mọi môi trường làm việc. Đối với SV chuyên ngành Luật, việc rèn luyện tư duy pháp lý là một trong những nội dung cần thiết để đáp ứng nhu cầu đó. Chính vì vậy, việc nghiên cứu tư duy pháp lý và rèn luyện tư duy pháp lý cho SV ngành Luật không chỉ giúp cho để đạt kết quả tốt trong hoạt động học tập mà còn để thực hiện công việc chuyên môn sau khi tốt nghiệp.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm Tư duy

Theo quan điểm của chủ nghĩa duy vật biện chứng, tư duy là sản phẩm cao nhất một cơ quan vật chất sống có tổ chức cao là bộ óc con người, được hình thành trong quá trình hoạt động thực tiễn.

Theo Từ điển Tiếng Việt, tư duy “là giai đoạn cao nhất của quá trình nhận thức, đi sâu vào bản chất và phát hiện ra quy luật của sự vật bằng những hình thức như biểu tượng, phán đoán và suy lý”.

2.2. Thực trạng tư duy pháp lý của SV ngành luật Trường Đại học Tiền Giang

2.2.1. Thực trạng tư duy pháp lý của SV ngành luật Trường Đại học Tiền Giang

Thứ nhất, đánh giá của SV về vai trò của tư duy pháp lý.

Qua khảo sát cho thấy có 30/80 (chiếm 33,5%) SV lựa chọn “quan trọng”, mức “rất quan trọng” chỉ được 20/80 (chiếm 25%) SV quan tâm. Trong khi đó, có tới 30/80 (chiếm 37,5%) SV đánh giá tư duy pháp lý có vai trò bình thường trong hoạt động học tập. Điều này cho thấy SV ngành luật có nhận thức chưa hoàn toàn đúng về tầm quan trọng của tư duy pháp lý. Mặc dù không có SV nào phản bác nhưng với tỷ lệ 37,5% SV cho rằng tư duy pháp lý có vai trò bình thường trong hoạt động học tập cho thấy SV vẫn chưa hiểu rõ về vai trò tư duy pháp lý. Điều đó cũng có khả năng dẫn đến việc các em sẽ không có được phương pháp tư duy và áp dụng được kỹ thuật đúng đắn khi giải quyết các vấn đề mang tính chất pháp lý.

Thứ hai, đánh giá thực trạng kỹ năng tư duy pháp lý trong hoạt động học tập của SV ngành luật:

Qua khảo sát cho thấy kỹ năng tư duy pháp lý của SV ngành Luật còn nhiều hạn chế. Có tới 40/80 (chiếm 50%) SV chưa có thói quen đặt câu hỏi các vấn đề trong học tập học tập; 25/80 (chiếm 25 %) SV tự đánh giá không dễ dàng tìm được các quy phạm pháp luật để điều chỉnh một vấn đề pháp lý phát sinh trong một môn học cụ thể; khoảng 27/80 (chiếm 33,75%) SV cảm thấy mình chưa có thói quen xem xét tất cả các sự kiện xảy ra trong một tình huống pháp lý. Ngoài ra có đến 40/80 (chiếm 50%) SV chưa phân biệt rõ ràng đâu là câu hỏi mấu chốt và câu hỏi phụ thuộc trong một tình huống pháp lý. Điều này cũng có thể là nguyên nhân dẫn đến tỷ lệ

31,25% SV nhận thấy bản thân còn hạn chế trong việc đưa ra lập luận đúng đắn và 43,75% chưa thể đánh giá tính đúng đắn trong quan điểm và lập luận của người khác.

Thực trạng trên cho thấy mặc dù có một số SV đã hình thành được khả năng tư duy pháp lý, tuy nhiên con số này vẫn chiếm tỷ lệ thấp và các hoạt động tư duy pháp lý thiếu tính ổn định và chưa hình thành được thói quen. Điều này cũng có thể hiểu được là do sự thay đổi trong môi trường học tập và phương pháp học tập ngay khi bước vào giảng đường đại học. Với một ngành học đặc thù, với các kiến thức mới và với sự thay đổi trong phương pháp dạy học sẽ làm các em bối rối trong việc lĩnh hội kiến thức, từ đó dẫn đến việc các em dễ dàng chán nản. Do vậy, việc đánh giá đúng về thực trạng nhận thức của các em liên quan đến kỹ năng quan trọng trong ngành học sẽ hỗ trợ các bên trong quá trình dạy học để làm sao hướng SV đến quá trình tiếp thu kiến thức, rèn luyện kỹ năng, hình thành được thái độ đáp ứng được chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo.

2.2. Các giải pháp rèn luyện tư duy pháp lý cho SV luật Trường Đại học Tiền Giang

2.2.1. Giải pháp từ phía nhà trường

Hiện nay, trong chương trình đào tạo ngành luật ở nhiều trường đại học đã có quan tâm bồi dưỡng tư duy pháp lý cho SV chuyên ngành luật thông qua học phân tư duy pháp lý hoặc các học phần mà trong đó có lồng ghép nội dung về tư duy pháp lý trong các học kỳ đầu của chương trình đào tạo với các yêu cầu chi tiết về kiến thức, kỹ năng, thái độ mà SV phải đạt được khi học xong học phần này. Điều này cũng có thể chứng minh SV sẽ có được kỹ năng tư duy pháp lý để vận dụng khi học các môn học chuyên ngành và cũng có thể áp dụng trong thực tiễn công tác sau khi ra trường.

Mặc dù trên thực tiễn nhà trường, Khoa và bộ môn đã có sự quan tâm đến việc xây dựng, đào tạo các kỹ năng cho SV nói chung và SV chuyên ngành Luật nói riêng. Điều này đã thể hiện rõ trong chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo, nhưng liên quan đến kỹ năng tư duy pháp lý thì vẫn chưa được thể hiện cụ thể. Phần lớn là do GV tự trao đổi thêm với SV trong quá trình giảng dạy, chưa mang tính hệ thống và tính học thuật cao. Vì vậy, thiết nghĩ nhà trường và Khoa, bộ môn nên bổ sung định hướng, triển khai các nội dung về rèn luyện tư duy pháp lý thông qua một môn học trong chương trình đào tạo hoặc có thể mời các chuyên gia trong lĩnh vực này hướng dẫn cho SV ngành Luật trong các buổi sinh hoạt công dân đầu khóa, để SV có thể hiểu một cách đầy đủ và tường

tận về kỹ năng tư duy pháp lý.

Song song đó, nhà trường cần thúc đẩy sự liên kết đến các cơ quan nhà nước có thẩm quyền, đặc biệt là hệ thống cơ quan xét xử, hệ thống cơ quan kiểm sát để mở các lớp đào tạo nghiệp vụ cho SV cuối khóa để có thể củng cố, nâng cao năng lực tư duy pháp lý cho SV ngay từ khi vừa kết thúc chương trình đào tạo để SV có thể ứng dụng ngay khi bắt đầu quá trình thi tuyển hoặc ứng dụng trong quá trình công tác.

2.2.2. Giải pháp từ phía giảng viên

Thứ nhất, sử dụng câu hỏi để rèn luyện tư duy pháp lý cho SV.

Trong hoạt động dạy học, việc đặt câu hỏi được xem là một trong những cách thức thực hiện quá trình giao tiếp, chuyên giao và tiếp nhận kiến thức giữa người dạy và người học. Việc đặt câu hỏi sẽ giúp kích thích quá trình tư duy của SV. Chính vì vậy, để có thể rèn luyện tư duy pháp lý cho SV, GV cần sử dụng câu hỏi để hình thành các bước tư duy pháp lý cho SV. Để hình thành các bước tư duy này, người dạy phải chọn được câu hỏi theo trình tự tư duy với các giai đoạn đặc thù của nó. Điều này sẽ giúp cho quá trình tư duy diễn ra theo trật tự: Vụ việc này diễn ra như thế nào? Quy phạm pháp luật nào được dùng để điều chỉnh các quan hệ phát sinh trong vụ việc đó? Việc xác định sự kiện và quy phạm pháp luật điều chỉnh đã hợp lý chưa? Kết quả giải quyết như thế nào? Như vậy, từ việc đặt ra các câu hỏi như trên đã dẫn đến việc hình thành thói quen tư duy pháp lý cho người học, giúp người học nhìn nhận vấn đề một cách chính xác và đầy đủ để từ đó có được các kết luận đúng đắn khi giải quyết một vụ việc.

Một điều quan trọng khi sử dụng câu hỏi để rèn luyện tư duy pháp lý cho SV đó là, cần chú ý sự đa dạng trong nội dung câu hỏi. Để tăng cường sự hứng thú đối với SV trong việc trả lời thì các câu hỏi nên đa dạng, có thể theo dạng nhận định đúng hoặc sai kèm theo yêu cầu phải giải thích, chứng minh cho lập luận của mình; các câu hỏi mang tính chất so sánh, phân biệt các khái niệm pháp lý, các thuật ngữ để nhằm lẫn để SV có thể nhận diện được và có khả năng áp dụng một cách chính xác.

Thứ hai, sử dụng các tình huống để giúp SV thực hành tư duy pháp lý.

Nếu như việc đặt câu hỏi giúp SV hình thành tư duy pháp lý thì việc sử dụng tình huống trong dạy học sẽ giúp SV được thực hành về tư duy pháp lý. Đối với phương pháp này, GV nêu ra các tình huống có liên quan đến nội dung bài giảng và yêu cầu SV vận dụng các quy định của pháp luật để giải quyết. Trong cuộc sống, có rất nhiều tình huống phát sinh

trên nhiều lĩnh vực phải giải quyết bằng pháp luật. Vì vậy, nếu SV vận dụng các quy định của pháp luật giải quyết tốt nhiều vấn đề pháp lý trong quá trình học sẽ phát triển được kỹ năng tư duy pháp lý, qua đó thực hiện tốt công việc chuyên môn sau khi tốt nghiệp. Để phương pháp này đạt được hiệu quả, các tình huống giảng viên đặt ra phải là những tình huống sát với nội dung kiến thức, gắn với thực tiễn cuộc sống và phải mang tính thời sự để tạo sự kích thích đối với SV.

Cần lưu ý là, để rèn luyện tư duy pháp lý cho SV trong quá trình sử dụng tình huống để giảng dạy, giảng viên cần hướng dẫn SV thực hiện theo trình tự như sau: Tóm tắt tình huống theo cách hiểu của mình, xác định quy phạm pháp luật điều chỉnh và tư cách của các chủ thể tham gia quan hệ, xác định câu hỏi kết luận trong tình huống, xác định được các sự kiện cần thiết để giải quyết vụ việc và xác định được sự kiện mâu chốt; xác định câu hỏi mâu chốt và câu hỏi phụ thuộc; trả lời các câu hỏi và đưa ra kết luận cho giải quyết vụ việc. Ngoài ra, để có thể tăng cường khả năng tư duy, giảng viên có thể thay đổi, thêm bớt một số tình tiết trong vụ việc để kiểm tra mức độ nhận thức của SV.

Trong quá trình giảng dạy ngành luật hiện nay, trong một số môn học, giảng viên đã áp dụng việc giảng dạy thông qua tình huống kết hợp với phương pháp đóng vai (SV sẽ được đóng vai luật sư, hoà giải viên, thẩm phán, kiểm sát viên, bị hại, nguyên đơn, bị đơn,...) đã thu hút sự tham gia tích cực của SV. Tuy nhiên, do nhiều nguyên nhân các hoạt động này cũng diễn ra khá hạn chế. Vì vậy, trong thời gian tới, giảng viên cần tăng cường triển khai các phương pháp giảng dạy này để có thể tạo điều kiện thực hành tư duy pháp lý cho SV.

2.2.3. Giải pháp từ phía người học

Để có thể xây dựng và phát triển tư duy pháp lý, chính bản thân SV phải là người tự nhận thức về tầm quan trọng của tư duy pháp lý đối với hoạt động học tập hiện tại và đối với hoạt động nghề nghiệp sau khi tốt nghiệp. Bên cạnh đó, SV cần lưu ý thực hiện các công việc sau đây:

Thứ nhất, SV cần nắm vững các giai đoạn tư duy pháp lý. Ở các giai đoạn này, quá trình tư duy có thể chia thành các bước nhỏ hơn. Nếu không nắm vững, SV có thể bỏ qua các bước quan trọng trong việc tư duy và hậu quả là đưa ra những cách giải quyết không phù hợp, không đúng bản chất pháp lý của vụ việc.

Thứ hai, tư duy pháp lý đòi hỏi người học phải có sự phân tích đúng và nhanh các vấn đề trong một vụ

việc pháp lý. Để làm được điều này, đòi hỏi SV phải có một sự hiểu biết nhất định, có khả năng phân biệt những vấn đề pháp lý tương tự và phải suy xét các vấn đề đó theo một trình tự hợp lý. Ngoài ra, điểm then chốt cuối cùng là làm sao diễn đạt các vấn đề đó một cách rõ ràng, đầy đủ và ngắn gọn. Trong đó, để có được kiến thức đòi hỏi SV phải tăng cường khả năng tự học, tự tra cứu tài liệu và đọc trước tài liệu và các văn bản quy phạm pháp luật theo yêu cầu và theo hướng dẫn của giảng viên.

Thứ ba, SV cần trao đổi thêm các phương pháp tư duy pháp lý như phương pháp tư duy diễn dịch (Irac, tam đoạn luận), tư duy quy nạp, suy luận tất nhiên, suy luận loại trừ. Với nhận thức của SV trong quá trình học tập, việc nhận diện được các phương pháp tư duy pháp lý với các nội dung đặc thù của từng phương pháp là vấn đề không hề dễ dàng. Chính vì vậy, SV cần thường xuyên nghiên cứu thêm các giáo trình, tài liệu có liên quan đến phương pháp tư duy pháp lý để có thể vận dụng chính xác cho từng trường hợp cụ thể.

3. Kết luận

Tóm lại, việc rèn luyện tư duy pháp lý là hoạt động cần thiết trong đào tạo SV chuyên ngành Luật, giúp SV xây dựng được nền tảng tư duy tốt và cũng có thể cải thiện được năng lực tư duy. Khi có khả năng tư duy nhạy bén, SV có thể chiếm lĩnh tri thức được đầy đủ và dễ dàng hơn. Vì vậy, giảng viên ngoài việc cung cấp các kiến thức chuyên môn thì việc lồng ghép các kỹ năng (trong đó có kỹ năng tư duy pháp lý) vào trong quá trình học tập là hết sức cần thiết. Để rèn luyện được cho SV khả năng tư duy pháp lý, giảng viên cần chủ động đổi mới phương pháp giảng dạy, phát triển năng lực tư duy của mỗi người học, định hướng thái độ tích cực, mục đích học tập đúng đắn từ chính mỗi SV. Chính những điều đó, sẽ rèn luyện, phát triển tư duy pháp lý cho SV nhằm trang bị cho các em nhận thức, phương pháp và cách giải quyết vấn đề đối với các học phần chuyên ngành, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo ngành Luật, cũng là nâng cao chất lượng giảng dạy ở Trường Đại học Tiền Giang.

Tài liệu tham khảo

1. Hoàng Phê (1998), Từ điển Tiếng Việt, NXB Khoa học, Hà Nội.
2. Nguyễn Anh Tuấn, Nguyễn Hoàng Anh (2023), Giáo trình Tư duy pháp lý, NXB Đại học quốc gia Hà Nội.
3. Võ Khánh Vinh (2019), Tư duy pháp lý: Thực trạng và tiếp tục đổi mới, Kỷ yếu hội thảo khoa học.